

2018-2019, első félév
Sapientia-EMTE, FFM, Kolozsvár
1. év

Audiovizuális kommunikáció

Oktató: Virginás Andrea – avirginas@gmail.com
Órák időpontja: kedd 14-16, A204.

TANMENET

A tantárgy jellegét tekintve bevezető és alapozó jellegű, az egységes területként kezelt audiovizuális kommunikáció főbb kérdéskörével, csomópontjaival kívánja megismertetni a diákokat. Ezek: a humán kommunikációs helyzet és ennek kommunikációelméleti leírásai, a mediatizált kommunikációs formák történeti és társadalmi vonatkozásai, illetve a kommunikációs termékek vizsgálati irányai. Az órák szemléltető, de gyakorlati jelleggel is bírnak, nem utolsósorban a diákok önművelési akadémiái kommunikációs készségeinek a fejlesztése szempontjából.

a.) Kommunikáció és alapfogalmak

- 1. hét, szeptember 18.** Évnyitó, Neptun-képzés, tantárgyfelvétel, regisztrációs időszak.
- 2. hét, szeptember 21.** *Bevezetés, a követelmények megbeszélése.* Mi a kommunikáció? Meghatározási kísérletek, alapmodellek, Shannon és Weaver modellje (példák: *Gravity* 2013, r. Alfonso Cuarón; *Interstellar* 2014, r. Christopher Nolan).
- 3. hét, október 2.** A személy kommunikációja: intraperszonális és interperszonális kommunikációs formák, analóg és digitális közegben 1. (példák: *Gravity* 2013, r. Alfonso Cuarón; *Interstellar* 2014, r. Christopher Nolan; *Todo sobre mi madre* 1997, r. Pedro Almodovár; *Crimen Ferpecto*, r. Alex de Iglesia, 2004; *Ex Machina* 2015, r. Alex Garland; *Westworld-részletek*).
- 4. hét, október 9.** A személy kommunikációja: intraperszonális és interperszonális kommunikációs formák, analóg és digitális közegben 2. (példák: *Gravity* 2013, r. Alfonso Cuarón; *Interstellar* 2014, r. Christopher Nolan; *Todo sobre mi madre* 1997, r. Pedro Almodovár; *Crimen Ferpecto*, r. Alex de Iglesia, 2004; *Ex Machina* 2015, r. Alex Garland; *Westworld-részletek*).
Csoportok kommunikálnak 1. Csoport, intézményes, tömeg válfajok, képpel, hanggal, jellel történő kommunikáció. (példák: *The Network* 1976, r. Sidney Lumet; *What Women Want* 2000, r. Nancy Myers; *Zodiac* 2007, r. David Fincher).
- 5. hét, október 16.** Alapfogalmak felvezetése, tisztázása 1. Redundancia, entrópia, csatorna, médium, kód, szignál, visszacsatolás, zaj (Sybille Krämer médiumelmélete). A kommunikációs technológiák válfajai, szerepük a kommunikáció sikeressé tételében (példák: *Videodrome*, 1984, r. David Cronenberg, *Irma Vep*, 1996, r. Olivier Assayas, *Lost Highway*, 1997, r. David Lynch).
- 6. hét, október 23.** Alapfogalmak felvezetése, tisztázása 2. Redundancia, entrópia, csatorna, médium, kód, szignál, visszacsatolás, zaj (Sybille Krämer médiumelmélete). A kommunikációs technológiák válfajai, szerepük a kommunikáció sikeressé tételében. (példák: *Videodrome*, 1984, r. David Cronenberg, *Irma Vep*, 1996, r. Olivier Assayas, *Lost Highway*, 1997, r. David Lynch).
- 7. hét, október 30.** Modellezzük a (tömeg)kommunikációt! Shannon és Weaver modelljétől Jakobson modelljéig. Különbségek, hasonlatosságok.

Online feladat-végzés, leadás 1: szakirodalmi kivonatok leadása, a témához kapcsolódó 5 weboldal belinkelése és megokolása.

8. hét, november 6. Modellezzük a (tömeg)kommunikációt! A szemiotikai iskola alapfogalmai.

Csoportok kommunikálnak 2. Csoport, intézményes, tömeg válfajok, képpel, hanggal, jellel történő kommunikáció. (példák: *The Network* 1976, r. Sidney Lumet; *What Women Want* 2000, r. Nancy Myers; *Zodiac* 2007, r. David Fincher).

b.) Kommunikáció és társadalmi beágyazottság

9. hét, november 13. *Félévi felmérés.* Kommunikációs technológiák történeti metszetben. Történeti áttekintés a közvélemény (*public sphere*) és a médium változásai mentén. *Szakirodalmi bemutatók 1.*

10. hét, november 20. A társadalmi nyilvánosság és a politikum hatása. A sajtószabadság ideá(l)ja. *Szakirodalmi bemutatók 2.*

11. hét, november 27. A tömegkommunikáció intézményes vetületei. Információmenedzsment, a piac dinamikája. *Szakirodalmi bemutatók 3.*

12. hét, december 4. A globális falu és az információs társadalom: netvilág, hálózatok. *Szakirodalmi bemutatók 4.*

c.) Kommunikáció és elemzési lehetőségek

13. hét, december 11. Audiovizuális kommunikáció, tömegkommunikáció és nyelvezet I. Empirikus vizsgálati lehetőségek. Reklámok, klipek, posztterek. *Szakirodalmi bemutatók 5.* *Online feladat-végzés, leadás 2: szakirodalmi bemutatók leadása.*

14. hét, december 18. Audiovizuális kommunikáció, tömegkommunikáció és nyelvezet II. Szemiotikai és strukturalista analízisek. Műfajfilmek. *Szakirodalmi bemutatók 6.*

KÖVETELMÉNYEK

Jelenlét: 11 előadáson (80%) kötelező a jelenlét ahhoz, hogy a diák végső, maximális jegyet kaphasson. Amennyiben az előadás-jelenlét **50% (7 alkalom) alatt alakul**, a diák eszik attól, hogy a 2018-2019-es tanévben (beleértve az őszi kiegészítő vizsgaidőszakot is) minősítést szerezzen az *Audiovizuális kommunikáció* c. tantárgyból. A kötelező és a minimális jelenléti százalékok közti hiányzások egyenként 0,25 pontos levonással járnak, a végső jegyből.

Vizsgakövetelmények: A tantárgyból kapott VÉGSŐ JEGY két részjegyből tevődik össze, a következő arányban: a diák félév közbeni, önálló munkavégzésének a minősítése (50%-a a végső jegynek, ide tartozik a félévi felmérő minősítése is), valamint a félév végi zárthelyi vizsgajegyből (50%-a a végső jegynek). **Megjegyzendő, hogy mindkét részjegynek legalább 5-ösnek kell lennie, ellenkező esetben a hallgató nem állhat vizsgára, vagy nem kaphat végső jegyet.**

I. RÉSZJEGY: Az önálló munkavégzés minősítése (max. 10)

a. Az órákon tanúsított aktív jelenlét (kérdések, vélemény-kifejtés, csoportmunkában való részvétel) pontszáma **(max. 2 pont).**

b. Egy kiválasztott tudományos szöveg kivonatának elkészítése, a témához kapcsolható 5 link elküldése és magyarázata, majd mindezek bemutatása a csoportnak. A választható és a könyvtárban, avagy neten olvasható szövegek listáját lásd alább. A kivonatot szövegszerkesztett formában kell benyújtani (max. 2 oldalban, a formai követelményeket lásd alább) **2018. november 5-én éjfélig**, a vonatkozó linkekkel együtt. Illetve 5 percen belül a csoportnak is fel kell vázolni, (szóban, szemléltető eszközökkel – ppt, prezi, fotók, klip, stb.). Időpontok: **lásd a tanmenetben**. Maximális pontszám: **6 (kivonat: max. 3 pont, bemutató: max. 3 pont)**.

c. A félévi felmérő pontozása (max. 2 pont).

II. RÉSZJEGY: zárthelyi vizsga a szesszióban (max. 10)

A zárthelyi vizsgára kötelezően elolvasandó szakirodalmi tételek listáját lásd alább.

A kivonat tárgyául választható tudományos szövegek (elérhetőség: könyvtári állomány VAGY dossziében, fénymásolatban VAGY neten):

1. Nagy Ádám, Fazekas Anna: „Offline helyett online szabadidő? A fiatalok szabadidős tereinek és médiahasználatának átalakulása.” *Médiakutató* 2016 nyár, 41-57, http://www.mediakutato.hu/cikk/2016_02_nyar/03_offline_helyett_online_szabadido.pdf, **Mák Krisztián**
2. Bajomi-Lázár Péter et al.: „Közszolgálati televíziózás az Európai Unióban Médiapolitikai dilemmák Nyugat- és Kelet-Közép-Európában”. *Médiakutató* 2010 tél – Közszolgálat rovat http://www.mediakutato.hu/cikk/2010_04_tel/01_kozszolgalmati_televizio_unio,
3. Bodoky Tamás: „Nincs tévém, nem olvasok papírújságot”. Az online hírfogyasztók különös médiamixe. *Médiakutató*, 2007 nyár, Új média rovat http://www.mediakutato.hu/cikk/2007_02_nyar/06_nincs_tevem, **Lakatos Ádám**
4. Bodoky Tamás: „A hírportál mint tömegmédium”. *Médiakutató* 2005 nyár – Új média rovat http://www.mediakutato.hu/cikk/2005_02_nyar/05_hirportal, **Ráduly Sándor**
5. Császi Lajos: „A televíziós talk show története és műfaji sajátosságai”. *Médiakutató* 2008 tavasz, Bulvár rovat, http://www.mediakutato.hu/cikk/2008_01_tavasz/02_tv_talk_show, **Di Motta Krisztina**
6. Deuze, Mark: „A web és a webes újságírás típusai”. *Médiakutató* 2003 ősz – Új média rovat http://www.mediakutato.hu/cikk/2003_03_osz/04_webes_ujzagiras, **Sándor Benedek**
7. Tasnádi Kata: „Sajtó és fotó a sajtófotó előtt. A nyomtatott fotók megjelenése a magyarországi képes lapokban az 1880-as években.” *Médiakutató* 2014 tél, 34-48, http://www.mediakutato.hu/cikk/2014_04_tel/04_sajto_es_foto_1880.pdf, **Ferenczi Edith**
8. Flammich Mariann: „Hackerek. Vázlat a magyar hacker szubkultúráról”. *Médiakutató* 2002 ősz, 7-26. http://www.mediakutato.hu/cikk/2002_03_osz/01_hackerek, **Kiss Mihály**
9. Kiss Gábor Zoltán: „1001 videójáték, amivel játszani kell?” *Médiakutató* 2012 ősz, http://www.mediakutato.hu/cikk/2012_03_osz/05_videojatek/, **Csender Hanna**
10. Papp-Váry Árpád Ferenc, Novodonszki Gergő, „A márkázott szórakoztatás növekvő szerepe és az integrált termékmegjelenítés szintjei Tom Hanks filmjein keresztül.” *Médiakutató* 2016 tavasz, 7-23, http://www.mediakutato.hu/cikk/2016_01_tavasz/01_markazott_szorakoztatás.pdf, **Costea Tímea**

11. Guld Ádám: „Az emo: egy poszt-szubkulturális közösség? Stílus, divat, identitás összefüggései egy kortárs ifjúsági kultúra mediareprezentációjának tükrében”. *Médiakutató*, 2011 tavasz, Kultúra rovat, **Kudor Gyöngyvér**
http://www.mediakutato.hu/cikk/2011_01_tavasz/06_szubkulturalis_kozosseg/?q=Guld+%C3%81d%C3%A1m#Guld+%C3%81d%C3%A1m,
12. Dr. Herman József-Mester Mónika: „A rádiós hírszerkesztés alapjai”. *Médiakutató* 2001 őszi – Gyakorlat rovat
http://www.mediakutato.hu/cikk/2001_03_ozs/10_a_radios_hirszerkesztes_alapjai, **Nagy Bálint**
13. Horányi Attila: „Dokumentum, snapshot, kortárs fotográfia”. *EX Symposion*, 2000/32-33, p. 86-92. **Makkai-Szász Márk**
14. Barta Judit: „Az algoritmusok mint hibridek hatása az online újságírásra.” *Médiakutató* 2015 tél, 83-92,
http://www.mediakutato.hu/cikk/2015_04_tel/06_algoritmus_hibrid_online_ujsagiras.pdf.
Tóth Leon
15. Jenei Ágnes: „A sztár változó fogalma”. *Médiakutató* 2008 tavasz – Bulvár rovat,
http://www.mediakutato.hu/cikk/2008_01_tavasz/01_a_sztar_valtozo_fogalma, **Nagy Blanka**
16. Kapitány Ágnes és Kapitány Gábor: „Népszerű művek vilásképe. Rajzfilmek”. *A tömegkommunikáció szimbolikus üzenetei*. Budapest: Sajtóház Kiadó, 2001, 101-112. **Farkas Anna**
17. Klinger Diána: „A média reprezentációi a videoklipekben. Moralizálás és médiapánik a popkultúrában”. *Médiakutató* 2009 nyár
http://www.mediakutato.hu/cikk/2009_02_nyar/05_mediapanik_videoklip, **Kiss Réka**
18. Galántai Orsolya: „Profilkép: többet mond minden szónál.” *Médiakutató* 2015 őszi, 67-79,
http://www.mediakutato.hu/cikk/2015_03_ozs/04_facebook_profilkep.pdf, **Madarász Ákos**
19. Pásztor Gyöngyi–Péter László: „A kolozsvári BBTE magyar diákjainak médiafogyasztási szokásai”. *Médiakutató* 2002/9, p. 53-62. **Zoltán Ildikó**
20. Weyer Balázs et al. „Felmérés a magyarországi médiaképzésekről.” *Médiakutató* 2015 tavasz, 11-21,
http://www.mediakutato.hu/cikk/2015_01_tavasz/02_mediakepzes_kommunikacio_szak.pdf,
Sárkány Hilda
21. Vályi Gábor: „Az alulról jövő kulturális globalizáció és az internet. A kelet-közép-európai nu jazz-szintér esete”. *Médiakutató* 2004 nyár – Új média rovat
http://www.mediakutato.hu/cikk/2004_02_nyar/07_alulrol_jovo . **Orbán Orsolya**
22. Szűts Zoltán: „Az internetes kommunikáció története és elmélete”. *Médiakutató* 2012 tavasz,
http://www.mediakutato.hu/cikk/2012_01_tavasz/01_internetes_kommunikacio_tortenete/.
Képiró Dorottya
23. Szűts Zoltán: „Az augmentált valóság média- és kommunikációelméleti hatásai”. *Médiakutató* 2011 őszi,
http://www.mediakutato.hu/cikk/2011_03_ozs/02_augmentalt_valosag/. **Gyulai Bertalan**
24. Vitéz Ferenc: „Hazudik-e a sajtófotó? ” *Médiakutató* 2012 nyár,
http://www.mediakutato.hu/cikk/2012_02_nyar/01_hazudik_e_a_sajtofoto/ . **Kegyés Nicholas**
25. Dessefy Tibor, Gurály Sára, Mezey Mikes: „Nélküled az élet elképzelhetetlen számomra! A példaképem vagy!” *Mikrócelebek rajongói Magyarországon*. *Médiakutató* **László Ildikó**

A tantárgy jegyzete:

Virginás Andrea. *Audiovizuális kommunikáció*. Scientia Kiadó, Kolozsvár, 2015.

A vizsgára *kötelezően* elolvasandó szakirodalmi tételek (megtalálhatóak a könyvtári állományban vagy a tantárgy dossziéjában)

- Barbier, F. és C. Bertho-Lavenir. *A média története*. Budapest: Osiris, 2004. **KÉZIKÖNYV!**
- Beck, Andrew, Peter Bennett and Peter Wall. „Part 3: Texts and Meanings in Communication.” In: *Communication Studies: The Essential Introduction*. London – New York: Routledge, 2002, 53-122.
- Buzás Ottó (szerk.). *Távközléskultúra. Kommunikáció és telekommunikáció*. Budapest: PressCon Kiadó, 2001, 21-33.
- Coman, Mihai. *Mass Media în România post-comunistă*. Iași: Polirom, 2003, 17-138.
- Dimbleby, Richard and Graeme Burton. „What is communication?”, „Interpersonal communication.”, „Communication in groups.” In: *More Than Words – An Introduction to Communication*. London – New York: Routledge, 1992, 1-107.
- Eco, Umberto. „Nyitottság, információ, kommunikáció.” In: *Nyitott mű*. Budapest: Európa Könyvkiadó, 1998, 138-195.
- Fiske, John. *Introduction to Communication Studies*. Studies in Culture and Communication. London and New York: Routledge, (1982) 1990.
- Gerbner, George. *A média rejtett üzenete*. Osiris Kiadó, MTA, Budapest, 2002, 61-96.
- Griffin, Em: *Bevezetés a kommunikációelméletbe*. Harmat, 2003, 20-48, 317-367. Ford. Szigeti L. László.
- Jakobson, Roman. „Nyelvészet és poétika.” In: Bókay Antal – Vilcsek Béla (szerk.) *A modern irodalomtudomány kialakulása: a pozitivizmustól a strukturalizmusig. Szöveggyűjtemény*. Osiris Kiadó, Budapest, 2001, 449-456.
- Kapitány Ágnes, Kapitány Gábor. „Bevezetés: kommunikáció, tömegkommunikáció.” In: *A tömegkommunikáció szimbolikus üzenetei. Kommunikáció, demokrácia, média*. Budapest: MÚOSZ-Sajtóház, 2001, 7-22.
- Keane, John. *Média és demokrácia*. Budapest: Helikon, 1999, 11-44, ford. Kulcsár Valéria.
- Krokovay Zsolt. *Médiaetika. A szólásszabadság és a polgárjogok*. Budapest, L'Harmattan, 2003, 36-49.
- Peirce, C. S. „Jeltipológia” In: Bókay Antal – Vilcsek Béla (szerk.) *A modern irodalomtudomány kialakulása: a pozitivizmustól a strukturalizmusig. Szöveggyűjtemény*. Budapest: Osiris Kiadó, 2001, 406-407.
- Róka Jolán. *Kommunikációtan. Fejezetek a kommunikáció elméletéből és gyakorlatából*. Budapest, Századvég Kiadó, 2003, 5-73.
- Van Cuilenburg, J. J., Scholten O., Noomen G. W. *Știința comunicării*. București: Humanitas, 2000, trad. Tudor Olteanu, 25-94.

Az írásos feladatok formai követelményei

1. A magyar helyesírás szabályainak betartása. Ajánlott szakirodalom *A magyar helyesírás szabályai*, egyik lelőhelye:
<http://film.sapientia.ro/uploads/oktatas/segedanyagok/A%20magyar%20helyesiras%20szabalyai.pdf>
2. Oldalbeállítás: jobb-bal margó 2.5, oldal teteje-alja 2.
3. Sorköz: 1.5-ös.
4. Betűtípus: Times New Roman, 12-es.
5. Bekezdés használható.
6. Alcímek kiemelése: dőlt betűtípussal.

7. A szakirodalmi idézés formája: szerző vezetéknev-keresztnev, könyv címe dőllettel, cikk címe idézőjelben, kiadás helye, kiadó neve, évszám, oldalszám.
8. A space is leütésnek minősül, egy oldal 2000 leütésből áll.
9. Oldalszámok: oldal alja, középre igazítva.
10. Címek, szöveg: balra igazítva.

A kivonatolás szempontjai

1. A választott szöveg pontos adatai (szerző/k, cím, megjelenés körülményei).
2. Miről szól (néhány mondatban) a választott szöveg?
3. Milyen állítást/hipotézist igyekszik alátámasztani, cáfolni, magyarázni a választott szöveg? Ne csak idézzünk, hanem fogalmazzuk meg saját szavainkkal is.
4. Milyen módszereket használ a szerző a céljai elérésére?
5. Milyen következtetésekre jut a szerző (és a szöveg)?
6. Mi a véleményem a választott szövegről? Van-e kedvenc idézetem? Ha igen, idézzük, pontosan.

Alapos útmutató dolgozatok szerkesztéséhez a Tanszék weboldalán

<http://film.sapientia.ro/uploads/oktatas/segedanyagok/Utmutato%20dolgozatok%20szerkesztesehez.pdf>

Tájékoztató jellegű további szakirodalom

„The Romanian Media Market: Variety and Process of Concentration.” *Balkanmedia*, Volume XI, Special Issue, Winter 2002/2003, 25-27.

Bajomi-Lázár Péter. „A magyarországi sajtó és média.” In: O'Sullivan, Tim et al. *Médiaismeret*. Budapest: Korona Kiadó, 2002, 439-447, ford. Bényei Judit.

Gászpor Réka: *Bevezetés a kommunikációelméletbe. A kommunikáció jelensége*. Scientia Kiadó, Kolozsvár, 2010.

Magyar Tivadar: „A romániai magyar média.” *Médiakutató* 2002. Ősz, 95-107.

McQuail, Denis. *A tömegkommunikáció elmélete*. Budapest, Osiris, 2003. Ford. Szalai Éva. (tájékoztató jelleggel)

Kittler, Friedrich. *Optikai médiumok*. Budapest: Magyar Műhely-Ráció, 2005, 123-251.

O'Sullivan, Tim et al. *Médiaismeret*. Budapest: Korona Kiadó, 2002, ford. Bényei Judit.

Pop, Doru. *Introducere în teoria media*. Cluj Napoca: Dacia, 2002, 59-84, 242-254, 311-333.

Salamon Márton László: „Helyzetkép az erdélyi magyar sajtóról: időutazás vagy modernizáció?”. Enyedi Nagy Mihály, Polyák Gábor, dr. Sarkady Ildikó (szerk.): *Magyarország médiakönyve 2002*. ENAMIKÉ, 2002. I. kötet, 265-273.

Saussure, F. „Bevezetés az általános nyelvészetbe” In: Bókay Antal – Vilcsek Béla (szerk.) *A modern irodalomtudomány kialakulása: a pozitivizmustól a strukturalizmusig. Szöveggyűjtemény*. Budapest: Osiris Kiadó, 2001, 408-417.

Szabó Katalin. *Kommunikáció felsőfokon*. Budapest, Kossuth, 1997 (tájékoztató jelleggel).